

LES MOTIVACIONS DE MARIA-MERCÈ MARÇAL

Per camins perillosos

Acaba de formar part del jurat de poesia en un dels premis més importants del país: els Octubre. Maria-Mercè Marçal, apassionada, amb aire d'estudiant, corre i fa córrer el seu acompanyant per camins perillosos.

Anna Montero i Bosch

«Els Octubre tenen de bo que no hi trobes 'jocfloralisme'».

Maria-Mercè Marçal va néixer a Ivars d'Urgell, filla de pagesos. Estudia el batxillerat a Lleida i l'any 1969 s'instal·la a Barcelona per realitzar la llicenciatura de filologia clàssica. És autora de sis llibres de poemes, de dues traduccions i ha fet una antologia de la poesia de Clementina Arderiu (d'una Clementina Arderiu prou «inesperada»).

És diumenge, 1 de novembre. Anit es va celebrar el «sopar dels Octubre». València és buida, sembla (impressió evidentment subjectiva i errònia) que la ciutat dorm després de la festa. Amb festa o sense, aquesta despoblació em permet d'aparcar el cotxe a la mateixa porta de l'hotel. Puge a la seua habitació amb una certa mala consciència, tot esperant trobar-me una Maria-Mercè més aviat adormida i lacònica. Res més allunyat de la realitat. La trobe llesta per a l'esmorzar i l'entrevista. Maria-Mercè té una veu molt dolça, una expressió com d'adolescent que a penes inicia els camins d'allò que s'anomena maduresa, i tanmateix, com l'adolescent de Moustaki, s'endeuina en ella una «fam de llop, una set de tot», que li donen força per plantar cara a paraules i a fets, per «perillosos» que siguen.

Maria-Mercè ha format part del jurat del premi Vicent Andrés Estellés d'enguany. És, doncs, lògic que comencem parlant de premis.

—Sovint formes part de jurats de premis literaris...

—Sobretot ara, fa un anys no gaire. Abans, es tractava de premis de pobles o de premis juvenils. Ara, de fet, estic en el jurat del Carles Riba, en el de l'Amadeu Oller i aquest any, en el Vicent Andrés Estellés.

—Supose que no deu ser una tasca senzilla, ¿trobes que és important estar-hi?

—Tinc la sensació que els premis fan una funció; aleshores, penso que si amb el meu criteri puc fer alguna cosa... El que passa és que és una tasca molt pesada, has de llegir moltes coses en poc temps. De tota manera, de vegades compensa. Descobreixes algú que no coneixies, com en el cas de la finalista d'aquest any, o com la guanyadora, Felícia Fuster, quan va quedar finalista del Riba. Enmig de moltes coses que llegeixes, unes de millors, unes altres de pitjors, de sobte apareix un llibre d'una persona que no coneixies de res i que té una gran qualitat.

—¿Com ha estat el nivell dels participants d'enguany?

—La mitjana no estava gens malament, almenys hi havia uns sis o set

llibres que estaven realment bé. Sobretot, hi ha una cosa molt d'agrair als Octubre, i és que no trobes el *jocfloralisme*, aquest tipus de poesia que s'ha equivocat de segle, i que es troba en molts altres premis.

Una altra cosa que trobo molt positiva és el fet de canviar cada any el jurat. Això possibilita que no es premie sempre una tendència. Quan un jurat es va repetint sempre, hi ha, o es poden crear, com una mena de corrents, d'interdependències, es pot donar més un joc de poder. En canvi, aquí jo em vaig trobar amb gent que coneixia, és clar, però mai no havíem estat junts en aquesta situació. Això dóna una altra actitud, genera una dinàmica diferent, per a mi bastant més espontània, menys vi-ciada.

—Després de llegir els autors joves que supose que es presenten majoritàriament als premis, ¿penses que es pot parlar d'una nova generació, de tendències que d'alguna forma trenquen amb la poesia més establerta?

—Jo no ho veig gaire. Penso que hi ha molta diversitat entre ells i, en molts casos, veus lligams amb formes

de fer poesia que ja existien. Estic pensant, per exemple, en Torner, que va guanyar el Riba fa un parell d'anys. Jo penso que la seva manera de fer poemes connecta molt amb el que seria la generació dels setanta. Al costat d'ell pot haver-hi gent que segueix una forma més avantguardista, més rupturista. Potser hi ha en alguns casos una imatgeria més clarament urbana, però això, també hi havia gent que ho feia, i tampoc no és una tendència unitària.

—Hi ha un premi, la creació del qual planteja una sèrie de qüestions, més o menys complexes. Es tracta del premi Dona de literatura. Per exemple, ¿consideres que és realment necessària l'existència d'un premi per a dones?

—Jo penso que està bé que hi sigui. Estic en el jurat, hi col·laboro, perquè penso que no està gens malament que hi hagi estímuls, vies de promoció exclusivament per a les dones. Es parteix d'una situació de la qual no cal ni parlar... No sé si és estrictament necessari, no sé si el premi Dona descobrirà algú que d'una altra manera restaria

«El fet d'escriure poesia ja implica una tendència a l'exhibicionisme».

amagat. El premi Dona publica el llibre guanyador, cosa que no sempre passa en altres premis, i això és important.

Als premis Octubre passa una cosa que no és corrent, hi ha bastants dones als jurats...

—Alguns pensen que massa...

—Però fixa't que no es pensa a la inversa, que siguin més homes és normal. La situació «normal» és que hi hagi una dona, des de fa uns anys, una dona que estarà coartada. Hi ha un premi, el Fémica francès, que de fet el pot guanyar qualsevol, però el jurat és femení. I, és clar, guanyen més dones que homes, però és que en els altres guanyen molts més homes que dones. Em sembla que el Carles Riba sóc l'única dona que l'ha guanyat. ¿I l'Octubre? Carmelina Sánchez Cutillas, fa segles. Aquest any és el segon cas, i això es troba normal. Aquest és el problema.

Canviem de tema, o ens tornaran a acusar de feministes monotemàtiques...

—Tu sembles tenir bastant relació personal amb el País Valencià, fins i tot has publicat un llibre a València. Tanmateix, aquest no sembla ser un cas freqüent entre els intel·lectuals del Principat. Constantment se senten les queixes dels escriptors valencians sobre el desconeixement de la literatura valenciana a Catalunya. ¿Què en penses, d'aquesta acusació?

—Jo penso que al Principat hi ha un desconeixement del País Valencià, no només de la literatura, fins i tot una tendència, i últimament més accentuada, a nivell polític. Penso, per exemple, en la campanya «Som 6 milions». Potser en el camp literari menys que en altres, potser en els escriptors hi ha una mica més de sensibilitat. Hi ha casos d'escriptors valencians que a Catalunya són força coneguts...

—Però potser han hagut d'anar a publicar al Principat...

—Ah, sí, això segur. Jo sempre he tingut bastant relació i m'he interessat molt, no sé si per una qüestió d'afinitats, perquè sóc de la Catalunya Occidental. Sento una sensibilitat especial cap a aquesta mena de barcelo-

nisme...

—¿Quina és actualment la teua relació amb la teua terra, amb la Catalunya interior?

—Tinc una relació de punt de partida, d'origen, poca relació concreta i real. Potser hi tinc una relació una mica mítica.

—Fa anys que no hi vius, i, tanmateix, a la teua poesia abunden les imatges rurals.

—Molt, sobretot a una part de la meua obra. Últimament, potser no tant. De fet, darrerament he tingut una tendència a anar a la ciutat de Lleida, on vaig passar la meua adolescència. Però, de tota manera, la relació bàsica no és amb la realitat, sinó amb allò que sento com els meus orígens, i que segurament m'han marcat en uns nivells tan forts que són inconscients.

—En una entrevista recent a Helena Valentí, confessava la seua angouxa quan escriu, pel que suposa de «posar-se en evidència». Tu, que fas una poesia tan lligada a les teues experiències personals, ¿no l'has sentida mai, aquesta angouxa?

—A vegades he sentit una mena de por d'enfrontar la mirada dels altres, però penso que el fet d'escriure poesia ja implica molt aquesta tendència a «l'exhibicionisme». És por de la valoració, no tant l'angoixa en si del fet d'ensenyar-se. Potser aquest ensenyar-se és una mena de necessitat. Suposo que, aquesta angoixa, la sent més un novel·lista. A mi, m'ha passat, a l'hora de plantejar-me el fet narratiu, sentir la sensació que no t'han de veure. En el fons, sempre acabes posant-te tu, d'una manera més o menys clara. Moltes vegades he pensat que els qui escriuen novel·les policíiques, quina personalitat profunda reflecteixen, el qui persegueix el culpable, això de cometre crims en cada novel·la...

Jo porte fumat mig paquet que acaba de comprar... Maria-Mercè no fuma, no pren cafè... No puc estar-me'n de fer-li una pregunta «indiscreta»:

—¿Tu, que no tens «vicis», què fas quan escrius, com t'atures a pensar el que estàs escrivint, a descansar?

—Jo, moltes vegades, he envejat la gent que fuma, perquè suposo que és una mena de pausa. No faig pauses. Quan em poso a escriure sóc molt obsessiva, és una mena de cosa febril. Els moments d'escriure no són gaire relaxats, estan portats per una tensió. El que passa és que tinc una gran capacitat d'abstracció, desconnecto de l'entorn amb una facilitat enorme. A vegades paro el cotxe en un semàfor i apunto una cosa. Porto el poema al cap.

—*Parla'm del teu nou llibre, Desglaç.*

—Penso que és molt clarament la continuació de *La germana, l'estrangera*, en concret de la part que és pròpiament *La germana, l'estrangera*, des del punt de vista del concepte de poema. Potser és més conceptual. Tinc més clar el discurs lògic que hi ha darrere del poema que als poemes que van començar sobretot a partir de *Bruixa de dol*. Això no vol dir que ho sigui per al lector; de vegades un poema que a mi em sembla claríssim, algú el llegeix i li sembla fosc.

La germana, l'estrangera era un món completament femení (la filla, l'amant); a *Desglaç*, que n'és la continuació temàtica, hi apareix la mort del pare. Potser és per una qüestió biogràfica, en un moment neix la meua filla, en un altre mor el meu pare. Però penso que també té una lògica més interna, en la forma com s'interrelacionen els dos temes, el de l'amant i el de la mort del pare. La idea de *Desglaç* és precisament el contrari de *Sang presa*. Hi surt molt una imatge de la sal, pe-

rò en sentit de sal closa, de bloqueig. La imatge de la dona de Lot, l'estàtua de sal, expressa una situació molt típicament femenina, el bloqueig que provoca la impossibilitat de triar entre un passat que només li pertany perquè és viscut, i un futur que és de Lot.

—*Però hi ha un desglaç...*

—Clar, hi ha una voluntat de desglaç. Alguns poemes, els he fet motivada per la pintura de Frida Kalo, que em va impressionar molt. La imatge d'una dona molt marcada per la figura del seu marit, de Diego Ribera.

—*¿Et passa sovint que un poema surta a partir d'una imatge visual?*

—No gaire, més aviat solc tenir motivacions literàries. En aquest llibre hi és la referència, molt inevitable, a Sylvia Plath, al seu poema «The daddy», on expressa la seva relació amb el pare, no tant el real, sinó allò en què es converteix a través de la

mort, una espècie de personatge mític. Llegir aquest poema em va obrir una porta. Això em passa moltes vegades. Penso que tenim pesos enormes damunt la llengua, sobretot les dones, i veure que algú altre, més temerari que tu, va a llocs perillosos (Sylvia Plath, aquests llocs la portaren al suïcidi), facilita que tu hi vagis i que el perill no et sigui tan mortal.

És fàcil parlar amb Maria-Mercè Marçal. I és apassionant, sobretot (per a mi) quan s'atura l'orella impertinent del cassette. Continuem com hem començat, *off the record*. Maria-Mercè Marçal, amb el seu aspecte d'estudiant de filologia, per camins perillosos.

L'Heura, la filla, momentàniament absent a la recerca de cromos, deu estar a punt d'arribar. Abans de tornar cap a Barcelona, un adéu cultural a la ciutat: «¿Està lluny d'aquí la Llotja?». No, és a dues passes. □

XIX FESTIVAL INTERNACIONAL

Barcelona, esclat de jazz

Fins al 27 de novembre, els barcelonins tenen ocasió de veure una selecció de les millors figures del «jazz» actual. Sonny Rollins, Chick Corea i Ornette Coleman són algunes de les estrelles presents en un festival on es pot trobar una mica de quasi tots els gèneres.

Santi Palos

Fidel als seus addictes, que són quasi tots les aficionats de la ciutat i rodalies, el XIX Festival Internacional de Jazz de Barcelona ha portat una vegada més, a mitjan tardor, vibracions musicals de luxe. El programa no presenta massa riscos, i sí allò que, més o menys, es pot esperar d'un festival internacional. O sigui, un grapat d'estrelles absolutes, algunes de secundàries, un parell de curiositats, i competents bandes locals com a *supporters*. Tot procurant que hi hagi, dins un marc considerablement conservador, força varietat d'estils. I amb tres escenaris del tot distints: Zeleste,

Una dinovena edició amb quasi tots els gèneres.

